ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Umirzakova Kanshayım Jumaxmet qızı

Berdaq nomidagi QDU

3-kurs “Buxgalteriya hisobi va auditi” yónalishi talabasi.

e-mail: qanshayim2005@gmail.com

KORXONALARDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TARTIBGA SOLISH YO’LLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta’minlash va uni tartibga solishning nazariy hamda amaliy jihatlari keng yoritilgan. Moliyaviy barqarorlik tushunchasi, uning asosiy ko‘rsatkichlari, korxona faoliyatiga ta’sir etuvchi ichki va tashqi omillar, shuningdek, samarali boshqaruv mexanizmlari ilmiy asosda tahlil qilingan. Tadqiqot davomida korxonalarning moliyaviy mustahkamligini oshirishga xizmat qiluvchi strategiyalar, risklarni boshqarish, likvidlikni ta’minlash va resurslardan oqilona foydalanish yo‘llari ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar

moliyaviy barqarorlik, korxona moliyasi, likvidlik, rentabellik, moliyaviy risklar, kapital tuzilmasi, boshqaruv strategiyasi, iqtisodiy samaradorlik, pul oqimlari, investitsiya siyosati.

Kirish. Zamonaviy bozor iqtisodiyoti sharoitida har bir korxona o‘z faoliyatini samarali tashkil etish, raqobatbardoshligini oshirish va uzoq muddatli istiqbolda barqaror rivojlanishni ta’minlashga intiladi. Bu jarayonda moliyaviy barqarorlik muhim ahamiyat kasb etadi, chunki u korxonaning o‘z majburiyatlarini o‘z vaqtida bajarish, ishlab chiqarishni uzluksiz davom ettirish hamda investitsion faoliyatni kengaytirish imkoniyatini belgilaydi. Shuningdek, moliyaviy barqarorlik korxonaning kreditga layoqatliligi va investorlar oldidagi ishonchliligini ham aks ettiradi.

Asosiy bo’lim: Moliyaviy barqarorlik tushunchasi keng qamrovli bo‘lib, u korxonaning moliyaviy resurslari tarkibi, ularning shakllanish manbalari va ulardan foydalanish samaradorligi bilan chambarchas bog‘liqdir. Moliyaviy barqaror korxona o‘z faoliyatini asosan o‘z mablag‘lari hisobidan moliyalashtiradi, qarz mablag‘laridan esa oqilona va nazorat ostida foydalanadi. Shu bilan birga, korxonaning moliyaviy barqarorligi uning likvidligi, to‘lovga qobiliyatliligi va rentabelligi orqali ham baholanadi.

Iqtisodiy jihatdan moliyaviy barqarorlik deganda "moliyaviy balansda ifodalangan moliyaviy holatning barqarorligi, aktivlarning yetarli likvidligi, zarur zaxiralarning mavjudligi" deb ta’rif berish maqul. Bunda asosan balans ko‘rsatkichlarini tahlil qilish, aktivlarning likvidiligini ifodalash orqali baholashni taklif qilgan. Korxonaning moliyaviy barqarorligini aniqlash mutlaq va nisbiy ko‘rsatkichlar yordamida amalga oshiriladi. Moliyaviy barqarorlikni baholash vazifasi aktivlar va passivlarining hajmi hamda tuzilishini baholashdan iborat. Aktivlar va umuman mulkning har bir elementi uchun mustaqillikni tavsiflovchi ko‘rsatkichlar tahlil qilinayotgan tashkilotning moliyaviy jihatdan yetarlicha mustahkam yoki yo‘qligini o‘lchash imkoniyatini beradi.

Korxonalarda moliyaviy barqarorlikni tartibga solishning asosiy yo‘llaridan biri bu moliyaviy rejalashtirish tizimini to‘g‘ri tashkil etishdir. Moliyaviy rejalashtirish korxona faoliyatining barcha yo‘nalishlarini qamrab oladi va kelajakdagi moliyaviy natijalarni oldindan prognoz qilish imkonini beradi. Bu jarayonda daromad va xarajatlar muvozanatini ta’minlash, pul oqimlarini boshqarish va resurslarni optimal taqsimlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy barqarorlikni ta’minlashda korxonaning kapital tuzilmasini optimallashtirish alohida o‘rin tutadi. Kapital tuzilmasi o‘z mablag‘lari va qarz mablag‘lari o‘rtasidagi nisbatni ifodalaydi. Mazkur nisbatning optimal darajada bo‘lishi korxonaning moliyaviy xavflarini kamaytiradi va uning barqarorligini oshiradi. Agar korxona ortiqcha darajada qarz mablag‘lariga tayanadigan bo‘lsa, bu uning moliyaviy xavflarini oshiradi va to‘lovga qobiliyatliligini pasaytiradi.

Korxonalarda moliyaviy barqarorlikni tartibga solishning yana bir muhim yo‘li bu likvidlikni samarali boshqarishdir. Likvidlik korxonaning qisqa muddatli majburiyatlarini o‘z vaqtida bajarish qobiliyatini ifodalaydi. Likvidlikni ta’minlash uchun korxona o‘zining joriy aktivlarini to‘g‘ri boshqarishi, zaxiralarni optimallashtirishi va debitorlik qarzlarini o‘z vaqtida undirish choralarini ko‘rishi zarur.

Moliyaviy barqarorlikni ta’minlashda risklarni boshqarish tizimi ham muhim ahamiyatga ega. Bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar turli xil moliyaviy risklarga duch keladi, jumladan, kredit risklari, valyuta risklari, foiz stavkalari bilan bog‘liq risklar va boshqalar.

Korxonalarda moliyaviy barqarorlikni tartibga solishda rentabellik ko‘rsatkichlarini oshirish ham muhim o‘rin tutadi. Rentabellik korxona faoliyatining samaradorligini ifodalaydi va uning moliyaviy natijalarini baholashda asosiy mezonlardan biri hisoblanadi. Rentabellikni oshirish uchun korxonalar ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, mahsulot sifatini oshirish va bozorda raqobatbardosh narx siyosatini yuritishi lozim.

Moliyaviy barqarorlikni ta’minlashda investitsiya siyosatini to‘g‘ri yuritish ham muhim ahamiyatga ega. Korxona o‘z investitsiya faoliyatini samarali tashkil etishi, yuqori daromad keltiruvchi loyihalarga mablag‘ yo‘naltirishi va risklarni minimallashtirishi zarur. Shu bilan birga, investitsiyalarni moliyalashtirish manbalarini to‘g‘ri tanlash ham muhimdir.

Korxonalarda moliyaviy barqarorlikni oshirishda zamonaviy boshqaruv usullaridan foydalanish ham zarur. Jumladan, moliyaviy tahlil, audit va nazorat tizimlarini joriy etish orqali korxona o‘z moliyaviy holatini doimiy ravishda baholab borishi mumkin. Bu esa muammolarni o‘z vaqtida aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini beradi.

Moliyaviy barqarorlikni tahlil qilish bizga quydagi imkoniyatlarni beradi:

(1-jadval)

№	Muhim jihatlar	Tasnifi
1	Moliyaviy holatni baholash	Korxonaning aktivlari, majburiyatlari va kapitali o‘rtasidagi muvozanatni aniqlash orqali uning qanchalik barqaror ekanini bilib olasiz
2	To‘lov qobiliyatini aniqlash	Korxona qisqa va uzoq muddatli qarzlarini o‘z vaqtida to‘lay oladimi yoki yo‘qmi — shuni baholash imkonini beradi
3	Xavflarni oldindan ko‘rish	Moliyaviy muammolar (masalan, likvidlik yetishmasligi yoki ortiqcha qarzdorlik)ni oldindan aniqlab, ularni bartaraf

		etish choralarini ishlab chiqasiz
4	Investitsion jozibadorlikni baholash	Investorlar uchun korxonaning qanchalik ishonchli va foydali ekanini ko‘rsatadi, bu esa investitsiya jalb qilishni osonlashtiradi
5	Boshqaruv qarorlarini yaxshilash	Moliyaviy ko‘rsatkichlar asosida aniq va asosli qarorlar qabul qilish imkonini beradi (masalan, xarajatlarni kamaytirish yoki yangi loyihalarga sarmoya kiritish)
6	Rentabellikni oshirish	Daromad va xarajatlarni tahlil qilish orqali foydani oshirish yo‘llarini aniqlash mumkin
7	Resurslardan samarali foydalanish	Korxona mavjud mablag‘larini qanchalik samarali ishlatayotganini ko‘rsatadi va optimallashtirish imkonini beradi

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, korxonalarda moliyaviy barqarorlikni tartibga solish murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, u turli omillarni hisobga olgan holda amalga oshiriladi. Moliyaviy rejalashtirish, kapital tuzilmasini optimallashtirish, likvidlikni boshqarish, risklarni kamaytirish va rentabellikni oshirish kabi chora-tadbirlar korxonaning moliyaviy barqarorligini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Akramov E.A. Korxonalarning moliyaviy holati tahlili. — Toshkent: Moliya, 2003
2. Pardayev M.Q., Isroilov B.I. Moliyaviy tahlil: (Uslubiy ko‘rgazmalar va tavsiyalar albomi). — — Toshkent: Iqtisodiyot va huquq dunyosi, 1999. – 197
3. Malikov T.S. Moliya: xo‘jalik yurituvchi subyektlar moliyasi: o‘quv qo‘llanma /i.f.d., prof. A.V.Vahobovning umumiy tahriri ostida. — Toshkent: IQTISOD-MOLIYA, 2009.